

Inclusie: een zaak van de hele school

LIES VAN ROMPAEY

Het M-decreet heeft de discussie over inclusief onderwijs in alle hevigheid doen losbarsten. Veel schoolteams hebben het vooral moeilijk met de onzekerheid. Hoe gaat hun leerlingenpopulatie veranderen? Zal je als leerkracht voldoende voorbereid zijn op het opvangen van een meer diverse klasgroep? Wat houdt inclusie eigenlijk in?

Marleen Clissen, stafmedewerker onderwijsvernieuwing en internationalisering op het Verbond Buitengewoon Onderwijs van het VSKO, stak de afgelopen jaren haar licht op in binnen- en buitenland. In september 2013 startte ze het Comeniusproject "Together is better: A collaboration toolbox to build a school for all".

Hoe is het Toolbox-project ontstaan?

Op een internationale cursus verzamelde ik in een interessante discussie over de manier waarop gewoon en buitengewoon onderwijs mekaar kunnen versterken. Persoonlijk geloof ik vooral in een evenwaardige samenwerking tussen beide onderwijsvormen en veel minder in enkel de ondersteuning van het gewoon onderwijs door het buitengewoon onderwijs. Ik pleit voor een tweerichtingsverkeer. Het Toolbox-

project wil op zoek gaan naar goede voorbeelden van een dergelijke samenwerking in zes verschillende landen, zeven verschillende scholen. We zijn er in geslaagd om scholen uit het buitengewoon én het gewoon onderwijs te betrekken. Alleen een 'gewone' secundaire school ontbreekt.

Het Toolboxproject loopt over twee jaar en in die periode gaan we op bezoek bij elk van de partnerscholen. We hebben al drie projectmeetings gehad van telkens drie dagen. De ene helft van zo'n meeting wordt besteed aan school- en klasbezoeken. De andere helft vullen we in met het vergelijken en op papier zetten van modellen, het voorbereiden van papers, het brainstormen over onze website. Het uiteindelijke doel is een toolbox creëren die vanop onze website toegankelijk is voor iedereen en die informatie biedt over de diverse vormen van inclusie die we ontmoet hebben. Het is de bedoeling dat we van mekaar leren, dat we een aantal valkuilen documenteren, dingen oplijsten die werken en praktijken aanwijzen die volgens ons niet werken.

Een inclusieve school is een school waarin iedereen welkom is maar waar ook aan iedereen kwaliteitsvol onderwijs wordt gegeven.

Wat versta jij onder inclusie? Wat moet er zeker aanwezig zijn om van inclusie te kunnen spreken?

Het eerste woord dat bij mij opkomt is 'toegankelijkheid'. Een toegankelijk curriculum voor iedereen, een

We moeten de leraar nog meer beschouwen als een teamspeler, als een (onmisbare) schakel in dat grotere geheel.

toegankelijke leeromgeving, toegankelijke gebouwen. Een inclusieve school is een school waarin iedereen welkom is maar waar ook aan iedereen kwaliteitsvol onderwijs wordt gegeven. Inclusief onderwijs is trouwens slechts één aspect van inclusie. Ik geloof niet in een maatschappij met inclusief onderwijs maar zonder kansen op arbeid achteraf.

Inclusie kan heel verschillende gedaanten aannemen. Jij hebt voor het project maar ook bij andere gelegenheden in verschillende landen klassen schoolbezoeken afgelegd. Wat zijn jouw ervaringen?

De meeste andere landen hebben niet zo'n uitgebreid net van buitengewoon onderwijs. Dat maakt hen sterker in het zoeken naar inclusieve modellen en in het opvangen van kinderen met leerstoornissen of met een beperking in het gewoon onderwijs. Bij ons is de kennis van specifieke didactieken dan weer erg goed ontwikkeld. Het is nu zaak om beide inzichten met elkaar te combineren.

In Zweden bezochten we een klas voor doven en slechthorenden, gesitueerd in een gewone school. Maar ondanks de mogelijkheden die zich aandienen was het contact met de andere kinderen op de basisschool bijna onbestaand. De klas werd beschouwd als een veilige haven waar ook tijdens de pauzes de kinderen terecht konden omdat ze vaak nood hadden aan rust en stilte. Dit is voor mij een goed startpunt. Maar stap voor stap moeten dan de andere kansen benut worden. Maak misschien eens een soort speelgroepje en laat de kinderen van deze klas spelen met enkele horende kinderen. Een soort omgekeerde inclusie dus die voor beide partijen heel verrijkend kan zijn. Het is immers ontzettend belangrijk dat andere leerlingen leren omgaan met mensen

met een beperking en dat ze ontdekken dat er ook andere manieren van leren en handelen bestaan. Niet beter, niet slechter, maar gewoon anders.

In Amerika zag ik een klas van jongeren met het syndroom van Down. Ook die klas staat op de campus van een gewone high school. Dagelijks maken deze leerlingen koffie, thee en koekjes voor de andere leerlingen op school. Ze gaan met een karretje rond in de klassen en verkopen hun drank en koekjes. Op die manier leren ze omgaan met geld én zetten ze een stap richting maatschappij. Ook de andere leerlingen worden dagdagelijks geconfronteerd met mensen met een beperking. Dat is in onze maatschappij bijna onbestaand. Je kan de vraag stellen of het 'planten' van een klas buitengewoon onderwijs op een campus van het gewoon onderwijs inclusie is. Anderzijds is het duidelijk een eerste stap op weg naar meer wederzijds begrip en kennis. In Noorwegen zag ik in een gewone secundaire beroepsschool een 'study-workshop'. Leerlingen die zelf vinden dat ze nood hebben aan een periode van meer individuele benadering en/of studie, kunnen daar vrijwillig naartoe gaan. Ze worden er opgevangen door leerkrachten die ook in het gewoon onderwijs staan en hen in deze studiecentra extra begeleiden. Hun verblijf kan van korte of lange duur zijn maar steeds is het de bedoeling dat ze daarna naar de eigen klas terugkeren. Eigenlijk kan je dit een vorm van tijdelijk buitengewoon onderwijs noemen op de campus van de eigen school. De grootste groep leerlingen die er gebruik van maakt is een groep van jongeren die anders omwille van ernstig storend gedrag uit de school zouden geweerd worden. Ook dat is een vorm van inclusie.

Wat moet er bij ons in de eerste plaats gebeuren om goede inclusie mogelijk te maken?

Op de eerste plaats moet er aan professionalisering gedaan worden. Als het van mij afhangt zou ik een sensibiliseringscampagne starten voor een nieuw pedagogisch concept: Universal Design for Learning (UDL). Het is een concept dat er in essentie op gericht is om flexibiliteit en alternatieven te voorzien die tegemoet komen aan de verschillende noden, leerstijlen en voorkeuren van ieder kind. Het gaat uit van de realiteit dat een klas bestaat uit heel verschillende individuen maar koppelt daaraan de overtuiging dat al die individuen samen in één klas tot leren kunnen komen. Een concept als UDL gebruikt een flexibel en toegankelijk curriculum dat ontworpen is om tegemoet te komen aan die diversiteit in een klas. Heel boeiend dus!

Onze leerkrachten in Vlaanderen zoeken nog sterk een houvast in kaders of in een vertrouwd handboek of bij die ene leer methode. Ik denk dat we daar van los moeten komen en dat het onze taak is, als koepel, om onze leerkrachten daarin krachtiger te maken.

Maar ik wil toch ook benadrukken dat je, om inclusie te kunnen realiseren, moet werken aan de hele schoolcultuur. Het hele project is tot mislukken gedoemd als de leerkracht van het eerste leerjaar helemaal mee is maar de juf of meester in het tweede leerjaar er een heel andere visie en manier van werken op nahoudt. Continuïteit is heel belangrijk. Je moet alle neuzen van de school in dezelfde richting krijgen. De leraar doet ertoe, wordt vaak gezegd. Daar ben ook ik van overtuigd. Maar voor mij doet het hele schoolteam ertoe en moeten we de leraar nog meer beschouwen als een teamspeler, als een (onmisbare) schakel in dat grotere geheel. ■